

AITA URRABURU, FILOSOFOA

Arratia aranean, Zeanuri errian filosofo jakintsu onek, bere izeneko enparantza bat dauka.

Joan Jose Urraburu Zeanuri'ko Zututze baserrian jaio zan, 1,844'garren urtean, lora-illaren 24'an.

Bere filosofi-jakinduria «Institutiones philosophiae» izeneko 8 liburu lodietan idatzita itzi euskun.

Urraburu'ri buruz A. Madariaga'k au autortzen dau: «Nik esan neike, geiegikeri andi barik, Aita Urraburu'ren filosofi-liburuak, 19'garren gizaldian idaztzitako onenatarikoak dirala».

NOR ZAN

Txikitari erriko eskolara joan zan. An ikasi eban erdera apur bat, baita irakurtzen eta idazten be.

10 urtegaraz Arrazua'ra joan zan ango abade baten ardurapean latinan leenengo urratsak emotera.

12 urtegaraz Gasteiz'ko abademintegian —seminarioan— dago, erretorika ikasten.

16 urte zituela, Loiola'n, Jesusen Lagundian emon eban izena.

Iñigo Deunaren etxe ondoan iru urte emon ebazan: bi nobizio legez, eta irugarrena erretorika ikasten...

Emen ikasi eban bere liburuetakoko «latin argi, erreza eta dotorea» Delmas'ek esaten deuskunez.

GOI-MAILAKO IKASKE-TAK

Iru urte Leon'en egin ondoren filosofia ikasteko, barriz Loiola'ra dator, beste iru urtetan Jesusen lagundiko gazteai latin eta erretorika irakastera.

1.868 urteko España'ko matxinadak Jesus'en lagundikoak erbeste bialdu ebazan, eta Urraburu ere Frantzia'ko Saint Acheul erri- ra joan bearrean aurkitu zan, beste lagunekin batera.

Andik Inlaterra'ra teologia ikastera, baiña ixilpean eta bere burua ondo gordeta, Kastilla'ra sartu zan, Salamanka'n teologiako ikasketak amaitzera.

Emen emon eban bere Meza Barria 1.874'garren urtean 30 urte zituela.

Bere ikastaldiak amaitu ondoren Frantzia'ko Poyya Poyanne errira joan zan teologia irakastera. Landes'eko erri aretan bizi ziran orduan Jesusen lagundiko ikasle gazteak.

IRAKASLE

Urte bi egin ebazan Poyanne'n teologia eta moral irakasten. Laster ezagutu eben Urraburu irakasle argia eta sakona zala, eta Erroma'ko «Gregoriana» izen andiko ikastetxerako aukeratu eben, an «filosofia barria» irakasteko.

Unibertsitate ospetsu aretan «eskolastika barria» irakatsi eban, ospe andiz, eta bere biotz onez ikasleen biotzak irabaziz.

Jose Espí, kritikari frantsezak au diño Urraburu'ri buruz: «Aita Urraburu'ren filosofia 'eskolastika barri' arloan aurrenetarikoan ar- tean nik jarriko neuke, eta leenengo dala ere autortuko neuke».

Carlos Delmas'ek ere onen antzera autortzen dau:

«Aita Urraburu jakintsuak Erroma'n argi egiten dau, beste jakintsu askoren artean, betiko filosofia indartuz, aberastuz eta erabarrituz.»

URRABURU IDAZLE

Erroma'tik Valladolid'era erre- tore izateko etorri zanean, Gregoriana'ko ikastetxe nagusian irakatsitako ikaskizunak argitaratzen asi zan, berak esaten dauanez «nire lagunak eskatuta, Erroma'n agoz irakatsi nebana, orain libu- ruetan zabaldu daiten».

«Logica» 1891'garren urtean argitara atera eban, eta urrengo urtean «Ontologia».

Valladolid'tik Oña'ra etorri zan 1892 urtean, emengo ikastetxe nagusian filosofo eta teologo- en nagusi izateko.

Burgos'ko erri onetan prestatu ebazan argitaratzeko:

«Cosmologia» 1892'garren urtean eta «Psicologia» iru tomatan. Oña'ko erretoretza amaitu ebe- nean Burgos'ko nagusi izentatu eben, eta emen amaitu ebazan bere azkenengo tomo bi ederre- nak: «Teodicea».

Ordurako biotzeko geixoak jota egoan, eta Kastillako ikastetxe onetan emon eban bere azken ar- nasa 1904 urtean, Dagonillaren 11'garren egunean.

GIZON ETA JAUNGOIKO-ZALE

Aita Urraburu ezagutu ebenak esaten deuskue iru izan zirala bere birtuterik andienak: Jainko-zaleta- suna, lan-zaletasuna eta biotz-go- zotasuna.

«Berarekin artu-emonetan asten ziran guztiak, bereala egiten ziran adiskide» «Beti egoten zan edozei- ñeri laguntzeko prest» bere lagu- nek diño. Eta berberak autortzen dau: «Ni filosofia ikasten asi nintze- nean filosofo eskolastikoak ez ziran ezagunak... baiña egunero lan egiñaz asi nintzan euren pen- tsakera ikasten eta neureganatzen».

Beste kritikari batek diño: «Urra- buru'k filosofi lurrean, ez eban bide barririk urratu, baiña bai az- tuta eta arriz beteta egozan esko- lastikako bideak garbitu, zabaldu edozein filosofi-zale oiñezkoentzat egokitu».

GOIKOETXEA'tar Iñaki. S.J.